

Innspill til Lesekommisjonen fra Norsk bibliotekforening Skole, 18.06.2026

Lesekommisjonen skal gi konkrete og kunnskapsbaserte anbefalinger om hvordan barnehager og skoler kan styrke leseopplæringen, redusere kvalitetsforskjeller og øke leselyst og leseferdigheter blant barn og unge.

Å kunne lese godt er avgjørende for utdanning, samfunnsforståelse og deltakelse i demokratiet. Alle barn og unge bør derfor ha like muligheter til å utvikle gode leseferdigheter. Skolebiblioteket kan spille en viktig rolle ved å gi elevene et annet rom for lesing enn klasserommet. Et variert og oppdatert utvalg av bøker kan bidra til å vekke leselyst og støtte utviklingen av gode lesevaner.

For at skolebiblioteket skal kunne fungere slik, er det en forutsetning at det har tilstrekkelig bemanning og ressurser. For at kommisjonen skal kunne gi gode råd om arbeidet med lesing i skolen, er det derfor viktig at den er kjent med den lave bemanningen i skolebibliotekene og de begrensede innkjøpsbudsjettene. Det er ikke en selvfølge at alle skoler har en skolebibliotekar som kan formidle litteratur.

Fakta om bemanningssituasjonen i skolebibliotek:

- I snitt jobber skolebibliotekaren i grunnskolen 4 timer i uka (GSI, 2025).
- 81 % av barneskolene har mindre enn 10 timer skolebibliotekar i uka.
- 24% av disse har ingen skolebibliotekar overhodet (Bergene et al., 2025).
- Innkjøpsbudsjettene er ofte lave eller fraværende.
- Bøker fra Kulturrådets innkjøpsordningen er ofte det eneste påfyllet av litteratur.

I skrivende stund fører svak kommuneøkonomi til nedbemanning ved mange skoler, og det er ikke uvanlig at bemanning og stillingsressurser til skolebiblioteket er oppe til diskusjon hvert eneste år. Asker er et siste eksempel hvor skolebibliotekarene kuttes i grunnskolen og hvor kommunalsjef Terje Larsen begrunner det med at "Skolene må prioritere lovpålagte oppgaver. Opplæringsloven krever tilgang til skolebibliotek, men ikke egne bibliotekarer" (Abrahamsen, 2026). Dette er ikke en uvanlig holdning i kommunene og vi håper derfor at Lesekommisjonen vil advare mot å innlemme øremerkede tilskudd til skolebibliotek i kommunerammen for fri disponering. Erfaring viser at dette ikke styrker skolebibliotekene.

Skal skolebiblioteket være et reelt virkemiddel for leselyst og leseutvikling er det en forutsetning at det har tilstrekkelig bemanning, kompetanse og ressurser. Forskrift om bibliotekstatistikk er i dag avgrenset til folkebibliotek, noe som gjør at skolebibliotek faller utenfor. Norsk bibliotekforening Skole mener kommisjonen bør anbefale at årlig skolebibliotekstatistikk som viser utlån, bestand og bibliotekaressurs, gjeninnføres. Vi mener at statistikken også bør vise hvor mange budsjett kroner skolen bruker på litteratur til skolebiblioteket per elev. Uten god statistikk er det vanskelig å vurdere kvaliteten på skolebibliotektilbudet og følge utviklingen over tid.

Kunnskapsdepartementet viser til Grunnskolens Informasjonssystem (GSI) og Spørsmål til Skole-Norge når de besvarer henvendelser om skolebibliotek, til tross for at statistikken er mangelfull. Vi bruker den samme statistikken som kilde i vårt innspill når

vi presenterer en tabell over bemanningstilstanden vi kjenner til i dag:
obs! Tabell over bemanning og kompetanse i skolebibliotek, basert på “Spørsmål til Skole-Norge” (Bergene et al., 2025) ligger i filvedlegget.

Det er få skolebibliotekarer med formell skolebibliotekfaglig utdanning, særlig i barneskolen, og mulighetene for videreutdanning og kompetanseheving bør styrkes. Den desentraliserte skolebibliotekutdanningen som Universitetet i Agder har gjennomført flere steder på Østlandet, er et eksempel på et tiltak som kan bidra til å heve kvaliteten i skolebibliotek tjenesten.

Et velfungerende skolebibliotek i praksis:

Skal kommisjonen kunne vurdere skolebiblioteket som et virkemiddel i leseopplæringen, må det også være tydelig hva et bemannet skolebibliotek faktisk kan bidra med i praksis når rammene er gode.

- Skolebibliotekaren og skolebiblioteket kan bidra til økt leselyst ved å tilby et annet lese miljø enn klasserommet:

- En skolebibliotekar kan gjennomføre bibliotektimen i alle klasser. Bibliotektimen bør være en fast og planlagt del av skolehverdagen i grunnskolen. Alle klasser må ha timeplanfestet tid på biblioteket for å sikre systematisk bruk, og det må foreligge en god plan for hvordan besøket skal gjennomføres.

- Skolebibliotekaren kan legge til rette for strukturerte leseprosjekter, som Lesekvart + eller tilsvarende tiltak og formidle aktuell og passende litteratur som når alle elever.

Dette gjelder også skolebibliotekarer i videregående skole.

- Skolebibliotekarer med tilstrekkelig stor stillingsprosent rekker å samarbeide godt med pedagogisk personell og holde seg faglig oppdatert. På noen skoler kan det være et alternativ å kombinere rollen som leselærer og skolebibliotekar dersom kompetansen er riktig. Alternativt er tett samarbeid med leselærer nødvendig (Fredwall et al., 2025).

For at skolebiblioteket og skolebibliotekaren skal kunne fylle sin rolle i leseopplæringen, mener Norsk bibliotekforening Skole at kommisjonens råd til skoler og lokale myndigheter bør omfatte følgende:

Tydelige rammer:

Det er behov for tydelige rammer for skolebibliotek som omfatter bemanning, kompetanse og planverk. Dette vil kunne redusere forskjellene mellom skoler og sikre at alle elever får et likeverdig bibliotektilbud. Kommisjonen kan derfor tydeliggjøre hvilke minimumskrav som bør ligge til grunn for at skolebiblioteket skal fungere som en del av skolens leseopplæring, og dermed gi lokale myndigheter et felles utgangspunkt for arbeidet.

Bemanningsnorm:

Erfaring viser at bemanning i skolebibliotek ofte blir nedprioritert i kommunene når det ikke finnes tydelige føringer og øremerkede midler. Kommisjonen kan derfor peke på at tilstrekkelig bemanning er en nødvendig forutsetning for at skolebiblioteket skal kunne brukes systematisk i opplæringen, og at dette bør sikres gjennom tydeligere føringer i lokale planer og prioriteringer.

Kompetanse:

Kvaliteten i skolebibliotektilbudet er avhengig av relevant fagkompetanse. Kommisjonen bør derfor tydeliggjøre hvor viktig det er med både formell kompetanse og jevnlig kompetanseheving for ansatte i skolebibliotek. Dette vil gi lokale myndigheter et godt grunnlag for rekruttering og videre utvikling av tjenesten.

Innkjøpsbudsjetter:

Et variert og oppdatert boktilbud forutsetter stabile og tilstrekkelige innkjøpsbudsjetter. Kommisjonen kan understreke at dette er en viktig forutsetning for å kunne tilby elever et aktuelt og relevant utvalg litteratur, og at dette må ses i sammenheng med skolebibliotekets rolle i leseopplæringen. Det er ikke tilstrekkelig at skolene mottar bøker fra Kulturrådets innkjøpsordning.

Kunnskap om skolebibliotek:

Kunnskap om skolebibliotekets pedagogiske rolle må inngå som en del av både lærerutdanning og skolelederutdanning. Skoleleders ansvar må tydeliggjøres, og skoleledelsen må ta et aktivt ansvar for å integrere skolebiblioteket i skolens læringsarbeid. Uten en slik forankring i ledelsen vil bruken av skolebiblioteket i stor grad være personavhengig og tilfeldig.

Uten tydelige krav risikerer man at skolebiblioteket nedprioriteres til fordel for andre lovpålagte oppgaver, særlig i en presset kommuneøkonomi.

Anne Brit Ingholm på vegne av Norsk bibliotekforening Skole

Kilder:

Abrahamsen, N. (2026, mai 5). Staten satser på lesing, Asker og Bærum kutter— Budstikka. Budstikka. <https://www.budstikka.no/full-krasj-staten-satser-pa-lesing-asker-og-barum-kutter/s/5-55-2269586?key=2026-06-01T07:14:17.000Z/retriever/0c8a4d6001062605d041072bc30ad4bc5c7d78d8>

Bergene, A. C., Vonen, M. N., Tahir, H., Samuelsen, Ø. A., Tronsmo, E., Sønsteli, N., Hodal, K., & NIFU. (2025). Spørsmål til Skole-Norge. Rapport 2025:1. https://ssn.nifu.no/Rapporter/2024H/09_Skolebibliotek.html

Fredwall, I. E., Moseid, E. A., & Slettan, S. (2025). Skulebiblioteket – satellitt eller sentrum i lesekulturen? Om haldningar til og bruk av skulebibliotek i tre skular. I Litteraturdidaktikk (s. 37–58). Cappelen Damm Forskning/NOASP. <https://doi.org/10.23865/cdf.275.ch2>

GSI. (2025). GSI - Bemanning skolebibliotek skolebibliotekar. <https://gsi.udir.no/app/#!/view/units/collectionset/1/collection/109/unit/1/>